

Vanhusneuvoston kokous

Aika: 23.5.2019 klo 14.00–16.05

Paikka: Kaupungintalo, Vihreiden ryhmähuone, Aleksanterinkatu 20

Osallistujat: Laura Varjokari (puheenjohtaja), Mirja Arajärvi, Timo Auranen, Pirjo-Liisa Kangasniemi, Erja Kauppinen, Veijo Lehto, Lena Lindberg, Markus Löfström, ~~Seija Meripaasi~~, Helena Soini, ~~Anne Nissinen~~, ~~Titta Reunanen~~, Marja Ruotsalainen, Silja Siponkoski, ~~Satu Luomajoki~~, Olli Salin, ~~Johanna Seppälä~~, Lala Sjöblom, Pirkko Telaranta, ~~Pirjo Tujula~~, Toivo Tupin ja Outi Paulig (siht).

Asiantuntijavieraat: hankintapäällikkö Hannu-Pekka Polttila ja ostopalvelupäällikkö Kristiina Matikainen sosiaali- ja terveystoimialalta

1. Kokouksen avaaminen ja osallistujien toteaminen

Todettiin, että sosiaali- ja terveystoimialan edustajana oli Helena Soini. Pirjo Tujulalla ja Satu Luomajoella oli viime hetken este, eikä sijaista.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin työjärjestykseksi.

3. Edellisen kokouksen muistio

Muistio oli jaettu 16.4.2019. Siihen ei ollut huomautettavaa.

4. Vanhuspalvelujen kilpailuttaminen ja ostopalvelujen valvonta

Hankintapäällikkö Hannu-Pekka Polttila ja ostopalvelupäällikkö Kristiina Matikainen sosiaali- ja terveystoimialalta esittelivät asiaa (Linkki diaesitykseen lisätään muistioon.)

Helsingillä on kokemusta vanhuspalvelujen kilpailuttamisesta ja palvelujen tarjontaa on melko hyvin, toisin kuin suuressa osassa Suomea. Isona ostajana Helsingillä on hyvä neuvotteluasema. Vanhuspalveluista kilpailutetaan ympärivuorokautinen tehostettu palveluasuminen ja päivätoiminta. Palveluasumisessa sopimuskausi on voimassa vuoteen 2020 asti ja päivätoiminnassa vuoteen 2021 asti. Palveluasumisen kilpailutusta vuosille 2021-2024 on alettu valmistella. Valmistelussa hyödynnetään palvelumuotoilua ja osana valmistelua on työpajoja vanhusneuvostolle, vanhusjärjestöille ja seniorikansalaisille. Työpaja, johon vanhusneuvoston jäseniä osallistui, oli 17.5.2019 ja se koettiin varsin onnistuneeksi. Ilahduttavasti siellä esille nostetut asiat olivatkin jo laatuksiteereissa. Yhteistyö vanhusneuvoston kanssa jatkuu ja uusia tapaamisia on tulossa.

Hankinnoissa tehdään jonkin verran yhteistyötä muiden pääkaupunkiseudun kuntien kanssa. Kysyttiin myös sosiaalisista kriteereistä kilpailutuksessa ja kuultiin, että niitä on jonkin verran käytetty.

Palvelujen laatua turvataan kilpailutuksessa jo sillä, että osallistumisen ehtona olevissa pakollisissa vaatimuksissa laatuasiat ovat keskeisessä asemassa. Palveluntuottajan on sitouduttava laatuvaatimuksiin sellaisenaan, jotta se voi osallistua kilpailuun. Mukaan siis otetaan vain ne tuottajat, jotka täyttävät laatuvaatimukset. Laatuvaatimuksissa kuvataan minimiehdot seuraavista:

- Tilat, varusteet, välineet, siivous ja vaatehuolto: asukkailla mm. on oltava oma huone, jossa on saniteettitilat,
- ateriapalvelu,

- johtaminen, henkilöstön koulutus, henkilöstörakenne ja henkilöstön mitoitus: Helsingin sopimuksissa henkilöstömitoitus on 0,5-0,6. 0,5 mitoitus tarkoittaa, että esimerkiksi 24 asukkaan osastolla on 12 työntekijää vuorokauden aikana eri vuoroissa. Mitoitukseen lasketaan kaikki, jotka osallistuvat asiakastyöhön (myös terapiahenkilöstö). Hoiva-avustajia, joilla ei ole alan koulutusta, ei lasketa mitoitukseen. Henkilöstön saatavuus on haaste myös ympärivuorokautisessa vanhustyössä.
- toimintakyvyn tukeminen, virikkeet sekä
- hoidon arviointi ja laatutyö, hoitosuunnitelmat.

Sote-toimialalla on ostopalvelutiimi, johon kuuluu Kristiina Matikaisen lisäksi kolme suunnittelijaa ja toimistos sihteeri. Suunnittelijat ovat hoitoalan asiantuntijoita. Kolmas suunnittelija aloitti huhtikuussa. Tehtävät saadaan nyt hoidettua entistä paremmin, kun esim. valvontakäyntejä voi tehdä kaksi työpäivää. Käyntejä ei tehdä yksin. Valvontakäyntejä tehdään paljon, esimerkiksi tammi-toukokuussa 2019 yhteensä 67. Näistä oli ennalta ilmoittamattomia 32 ja hygienia tarkastuksia 23.

Valvonnan pääpaino on palveluntuottajien ohjauksessa. Yhteistyö ja kumppanuus tuottajien kanssa on tärkeää, mutta lisäksi tarvitaan tiukkaa sopimusten toteutumisen valvontaa. Yhteistyön ja valvonnan keinoja on useita. Palveluntuottajilta vaaditaan asioiden tarkkaa kirjaamista.

Valvontakäynneillä kiinnitetään sopimukseen liittyvien asioiden lisäksi huomiota asukkaiden hyvinvointiin. Esimerkiksi se, miten henkilökunta kohtaa heidät, istuvatko yksikseen, onko paljon passiivista television katselua ja onko huoneissa heidän omia tavaroitaan.

Asiakkaiden tarpeet otetaan huomioon monella tavalla. Asiakkaat ovat niin huonokuntoisia, että he eivät itse pysty vastaamaan kyselyihin. Omaisia kuullaan ja heille tehdään kyselyjä.

Valvontakäyntien perusteella on tehty huomautuksia. Ne ovat koskeneet mm. lääkkeiden säilytystä ja henkilöstön määrää. Tuottajalle annetaan määräaika korjausten tekemiseen. Korjausten toteutuminen voidaan varmistaa esim. ennalta ilmoittamattomilla valvontakäynneillä. Jos todetaan, että henkilöstömäärä ei ole sopimusten mukainen, voidaan tehdä asiakassulku, eli ei sijoiteta uusia asiakkaita, kunnes suhde on oikea. Tällä hetkellä asiakassulku on yhdessä toimintayksikössä. Pääsääntöisesti tuottajat ovat tehneet vaaditut korjaukset annetussa ajassa. Sopimukset mahdollistavat huomautusten ja asiakassulun lisäksi sakon ja sopimuksen purkamisen.

Ostopalvelujen valvonnassa tehdään tiivistä yhteistyötä muiden pääkaupunkiseudun kuntien kanssa. Toimintaa ollaan kehittämässä siten, että avoimuus ja läpinäkyvyys lisääntyvät. Todettiin, että tämä on vanhusneuvostonkin toivoma asia. Valvontaraportit ovat tulossa toimialan verkkosivuille. Palveluasumisen nykyisen sopimuksen palvelukuvaus siellä jo on, linkki <https://www.hel.fi/sta-tic/sote/yksityiset/vanhusten-palveluasumisen-palvelukuvaus-2017-2020.pdf>.

Asiakkaan valinnanvapautta lisätään niin, että palveluasumispaikkaa jonottavat asiakkaat valitsevat, mahdollisesti omaisten tukemana, ne kolme etusijapaikkaa, joihin he toivovat pääsevänsä. Ruotsinkielisille asiakkaille on omat paikkansa ja että puolisoiden sijoittaminen samaan paikkaan onnistuu nykyisin.

Keskusteltiin siitä, kuinka paljon valinnanvapautta lopulta on. Omaisilla, esim. omaishoitajilla on usein tunne, että ensimmäisenä tarjottu paikka pitää ottaa vastaan, muuten putoaa pois jonosta. Näin ei kuitenkaan ole. Kaupungin on toisaalta huolehdittava siitä, että hoitopaikat ovat tehokkaassa käytössä. Siksi ei voida antaa mahdollisuutta pitkään harkita ja vertailla eri hoitopaikkoja. Työntekijöiden yhteistyötaito omaisten kanssa on tärkeä.

Todettiin, että vanhusneuvosto sai vastaukset kaikkiin esittämiinsä kysymyksiin ja esitys oli hyvin valaiseva. Hannu-Pekka Polttila ja Kristiina Matikainen totesivat, että heihin voi ottaa yhteyttä, jos lisäkysymyksiä ilmenee. Yhteistyötä vanhusneuvoston kanssa pidetään tärkeänä.

5. Syksyn aiheet ja valmistelu

Turun vierailu 28.8.2019. Lähtö on bussilla Rautatien torilta klo 8.00 ja paluu n. klo 18.00. Ohjelma ja tarkemmat tiedot saadaan myöhemmin. Todettiin osallistujat: Lena, Pirkko, Olli, Silva, Lala, Pirjo-Liisa, Timo, Marja, Mirja, Veijo, Markus, Laura ja Outi.

Syksyn kokousaiheiksi valittiin:

1. Lähipalvelut, mahdollisesti yhteistyössä stadiluotsien kanssa.
2. Vapaaehtoistoiminta: Miten kaupunki koordinoi vapaaehtoistoimintaa? Esimerkkejä toiminnan muodoista: kirjastojen lukulähettiläät, järjestöjen digineuvonta.
3. Ikääntyneiden palvelujen uudistaminen ja monipuoliset palvelukeskukset + kulttuurinen vanhustyö/merkityksellinen elämä.
4. Jade-hanke ikääntyneille maahanmuuttajille, ikääntyneet maahanmuuttajat ylipäänsä.

Mahdollisesti myöhemmin käsiteltäviksi siirtyivät: Elämän loppuvaiheen hyvä hoito/järjestelyt Helsingissä ja Sirkka-Liisa Kivelän vierailu.

Eläkeläisjärjestöjen seminaari on 19.11.2019 klo 13-16 Kinaporin palvelukeskuksessa. Aihe-ehdotuksia saatiin kahdelta järjestöltä. Molempien ehdotuksissa oli nämä kaksi aihtta: Asuminen ja eläkeläisköyhyys. Sovittiin, että käsitellään näitä molempia, välissä tauko. Eläkeläisten köyhyydestä Helsingissä on tuore selvitys, joka on jaettu vanhusneuvostolle. Sen tekijöitä pyydetään alustajiksi.

Asumiseen liittyviä kysymyksiä ovat esim. Miten suunnitellaan alueita, joilla on paljon vanhuksia, esimerkiksi omakotitaloissa asuvia? Voidaanko niille esim. täydennysrakentaa kerrostaloja niin, että asukkaat voisivat pysyä samalla alueella? Onko kaupungilla olemassa tai tulossa monipuolista asumista, joissa olisi esim. eri sukupolvia? Onko kaupungilla edullista yhteisöasumista? Millaisia ovat Hekan senioritalot ja miten ne palvelevat näitä tarpeita? Onko Koskelan muistikylähanke vihdoin etenemässä? Todettiin, että on tärkeää saada mukaan kaupunkiympäristötoimialan johtoa, joilla on kokonaiskuva alueiden suunnittelusta ja asumisesta. Pyydetään esiintyjäksi toimialajohtaja Mikko Ahoa.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan tapaaminen, valmistelun eteneminen: työvaliokunta tapaa lautakunnan puheenjohtajan, apulaispormestari Sanna Vesikansan 11.6. Silloin suunnitellaan syksyn tapaamista (ajankohta ei siis vielä selvillä) ja selvitetään myös mm. vanhusneuvoston kannanottonen välittäminen sosiaali- ja terveyslautakunnalle.

6. Lausunto vasemmistoliiton ryhmäaloitteesta

Työvaliokunnan käsittelemä lausuntoluonnos oli esityslistan liitteenä. Hyväksyttiin luonnos, sillä muutoksella, että esteettömän asumisen kohdassa ikäraja muutettiin 75.

7. Lausunto Mari Holopaisen aloitteesta

Lausuntoluonnos oli esityslistan liitteenä. Työvaliokunnan käsittelemään luonnokseen oli lisätty alkuun ikääntyneiden omia toiveita ja tarpeita korostavaa osuutta. Luonnos hyväksyttiin.

8. Vanhusneuvoston seurakuntayhtymän edustajan vaihdos

Erja Kauppinen on ilmoittanut siirtyvänsä eläkkeelle 1.9.2019. Erja on ollut vanhusneuvostossa vuodesta 2007 alkaen. Kiitettiin Erjaa pitkästä ja merkittävästä panoksesta neuvoston hyväksi. Erja

kiitti omasta puolestaan, totesi työn olleen hyvin antoisaa ja toivotti vanhusneuvostolle hyvää jatkoa.

Erjan varajäsen on seurakuntapastori Nina Rajamäki, jolla on kuitenkin esteitä syksyn kokouksiin. Tarkoitus on, että seurakuntayhtymästä osallistuu joka tapauksessa joku edustaja, kunnes Erjan seuraaja on valittu ja aloittaa työnsä.

9. HSL-aiheinen mielipidekirjoitus Helsingin Sanomiin

Aiemmin oli sovittu, että yritetään saada jälleen kirjoitus Hesarin mielipidesivulle. HSL kirjoitti 11.5.2019 mielipidesivulla ”Lipulla voi kulkea klo 14:n jälkeenkin”. Todettiin, että jotta kirjoitus julkaistaan varmemmin, sen tulisi olla mahdollisimman lyhyt. Luonnos vastineeksi oli asialistan lopussa. Päätettiin lähettää se, tällä kertaa Helsingin vanhusneuvoston nimissä.

Puheenjohtaja totesi, että keskustelu HSL:n seniorilipusta jatkuu monella taholla, esim. valtuustossa eilen. Toivotaan, että tilanteeseen saadaan jonkinlaisia parannuksia, esim. ikärajaan tai kelloaikoihin. Esitettiin, että HSL:lle voisi ehdottaa, että alennus saataisiin kokopäiväiseksi viikonloppuisin, kun matkustajia on vähemmän. Tärkeää kuitenkin on, että alennus saataisiin myös kausilipusta.

10. Stadin ikäohjelman tilanne

Apulaispormestarien tapaaminen oli 15.5. Todettiin, että kokemus oli positiivinen ja viestin koettiin menevän perille. Kaupunkiympäristön toimialan osallistumista yhteistyöhön kaivataan.

Hyvinvointisuunnitelma on kaupunginhallituksen asialistalla 27.5. Työvaliokunta tapaa suunnitelman valmistelijan Stina Högnabban keskustellakseen vanhusneuvoston osallistumisesta ikäohjelmaan jatkossa. Hänen kanssaan on sovittu yhteistyöstä, jotta ikäohjelmaan kuuluvat osiot saataisiin koottua omaksi kokonaisuudeksi. Hänet voidaan myös kutsua johonkin syksyn kokoukseen.

11. Palautetta kevään tilaisuuksista

Tilaisuuksiin osallistuneet kertovat:

- Osallisuuden ja vuorovaikutuksen neuvottelukunta 23.4. Kokous oli toimikunnan ensimmäinen. Laura kertoi, että tilaisuus oli hedelmällinen. Siellä käsiteltiin mm. osallisuusmallin 11.4. pidetyn tilaisuuden palautetta. Mukana on kattava joukko osallisuuden kannalta tärkeitä toimijoita.
- Nuorisoneuvoston tapaaminen 6.5.: Laura, Olli, Markus ja Lena osallistuivat. Tapaaminen oli mielenkiintoinen, todettiin mm. toimintakulttuurien erilaisuus. Yhteistyötä jatketaan, mutta toistaiseksi mitään konkreettista ei ole sovittu.
- Liikkumishojelman alatyöryhmä 8.5.: Pirjo-Liisa oli paikalla vanhusneuvoston edustajana, Outi myös mukana. Kyseinen kokous painottui ns. soveltavaan liikuntaan. Alatyöryhmän kokouksissa on hyvää keskustelua. Kokouksen materiaali on lähetetty vanhusneuvostolle.
- Palveluasumisen kilpailuttamista koskevat työpaja 17.5.: Marja, Olli ja Mirja osallistuivat, hyvä kokemus. Asiaa käsiteltiin palvelumuotoilun näkökulmasta. Osallistumisen kannalta on tärkeää saada aineistoa etukäteen. Tästä on tärkeää antaa palautetta.
- Kulttuurin ja vapaa-ajan tilat –työpaja 22.5.: mukana Pirkko, Olli, Markus ja Outi. Koettiin, että tilaisuus oli hyvä aloitus yhteistyölle.
- Finanssialan pilotin kokous 16.5., mukana Veijo, Pirkko ja Timo. Timo kertoi, että Kinaporin palvelukeskus ja Kustaankartano toimivat pilotti kohteina ja pilotoinnin kesto on puolesta vuodesta vuoteen. Vaikuttaa siltä, että pilotoinnissa painottuu taloushallinnon näkökulma. Pitäisi olla enemmän ikäihmisten digiosaamisen tukemista, joka oli vanhusneuvostolle tärkeä syy lähteä mukaan. Pilotille annetaan tästä palautetta. 2.10. on digineuvoston tilaisuus. Pankkitunnistautumisen muutos syksyllä työllistää digineuvontaa.

12. Yhteistyö Yhdessä kotikulmilla –hankkeen kanssa

Ikäinstituutin Yhdessä kotikulmilla –hanke on lähettänyt vanhusneuvostolle yhteistyöpyynnön, joka liittyy hankkeen jatkorahoitushakemukseen. Pyyntö sisältää sitoutumisen hankkeeseen ja allekirjoituksen aiesopimukseen. Asiaa selvitetään nyt siltä pohjalta, että virallisena yhteistyökumppanina olisi kaupungin osallisuus- ja neuvontayksikkö. Tietoja hankkeesta verkkosivulla <https://www.ikainstituutti.fi/kotikulmilla/>

Sovittiin, että mikäli hanke saa jatkorahoituksen, vanhusneuvosto välittää edelleen tietoa hankkeesta omien kanaviensa kautta, auttaen samalla löytämään sellaisia talo- tai kiinteistöyhtiöitä, jotka haluavat osallistua hankkeeseen. Johonkin syksyn kokoukseen pyydetään lyhyt esittely hankkeen etenemisestä.

13. Ilmoitusasiat

Aivoterveysmessut ovat tänä vuonna Kampin palvelukeskuksessa 6.11.2019 klo 10-14. Vanhusneuvostolla on jälleen oma esittelypiste siellä. Jaetaan päivystysvuorot myöhemmin.

14. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.05.

Puheenjohtaja

Laura Varjokari

Sihteeri

Outi Paulig

Luonnos kirjoitukseksi Helsingin Sanomien mielipidesivulle:

Lippujen hinnoittelu kertoo siitä, halutaanko eläkeikäisten toimivan ja liikkuvan pääkaupunkiseudulla aktiivisesti. Nykyinen eläkeläisalennus koskee vain kaikkein pienituloisimpia eläkeläisiä. Jo 1 300 euron bruttoeläkkeellä jää tämän alennuksen ulkopuolelle. Hyvin monelle normaalihintainen kuukausilippu on aivan liian kallis.

Vyöhykeuudistus toi uuden seniorien päivälipun, joka on kuitenkin käytännössä vähämerkityksinen. Se tuo säästöä vain, jos käyttää joukkoliikennettä muutaman kerran kuukaudessa klo 9-14 välisenä aikana. Muussa tapauksessa normaalihintainen aikuisten aikalippu on edullisempi.

Kunnon seniorialennus säästää yhteiskunnan menoja. Ikäihmiset eivät jää kotioloihinsa, vaan elämä jatkuu aktiivisena. Lastenlasten hoito, vapaaehtoistoiminta ja muu auttaminen helpottuu. Henkilöautojen ja iäkkäiden autoilijoiden määrä vähenee. Liikenneturvallisuus paranee ja hiilidioksidi-päästöt vähenevät. Kalliiden hoivapalvelujen tarve myöhentyy.

Seniorialennus tarvitaan kaikille 65 vuotta täyttäneille eläkeläisille. Alennus pitää saada myös aikalipusta.

(siht. lis. 4.6.2019: Kirjoitus lähetetty mielipidesivulle 28.5. Kohta "klo 9-14" muutettu muotoon "klo 9-15", koska HSL korosti seniorilipun olevan voimassa klo 14 jälkeinkin voimassaoloaikojen mukaisesti, jos leimaus on tehty ennen klo 14. Kirjoitusta ei ole toistaiseksi julkaistu.)